

**СИЛАБУС
ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ
2025-2026 н.р.**

Кафедра	Декоративне мистецтво	Рівень вищої освіти	Перший Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Рік навчання Семестр	2-й 3-4
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Вид дисципліни	нормативна

Викладач:

Дутка Василь Якович, доцент кафедри образотворчого мистецтва та академічних дисциплін

тел. + 0673678926, e-mail: artdutka@gmail.com

Вступ

Анатомія людини наука, яка вивчає будову живого людського тіла. Щоб професійно намалювати або виліпити людину, треба знати її анатомію. Правда, доводиться вивчати її за допомогою розтину. Недарма слово «анатомія» походить від грецького «**анатемно**», що означає «**розсікати**» або від давньогрецького «**мистецтво розтину**». Анатомія як наука застосовує різноманітні методи дослідження. В ній виділились різні галузі, залежно від тих завдань, які ставить перед собою дослідник, починаючи докладне вивчення. Якщо розглянути людину як частину природи, то є необхідність порівняти її тіло з іншими живими організмами такий розділ анатомії називається **порівняльною анатомією**. З точки зору практичної діяльності (для лікаря-хірурга) треба вивчати будову окремих частин тіла в їх взаємному розташуванні. Такий розділ анатомії називається **хірургічною** або «**нормальною**» анатомією.

Зміни, які поступово відбуваються у будові, розмірах і формі органів протягом життя людини, вивчає **вікова анатомія**. Частина анатомічної науки, яка вивчає розміщення і будову органів, що визначають зовнішні форми людського тіла, називається **пластичною анатомією** або анатомією для художників. Пластична анатомія не вимагає докладного поглибленого вивчення всіх органів людського тіла, бо далеко не всі вони і не однаковою мірою впливають на будову зовнішніх форм тіла. В цьому відношенні найбільш вагоме значення для вивчення

пластичної анатомії мають три системи органів: скелет, м'язи та зовнішнє покриття (шкіра, волосся). Не менш важливим у розділі пластичної анатомії є вивчення пропорцій окремих частин людського тіла. Загалом пластична анатомія вивчає людське тіло не тільки в стані спокою і в русі, але й розглядає зміну форми людського тіла залежно від статі і віку. Пропонований посібник висвітлює тематику і вимоги програми з пластичної анатомії для студентів художніх навчальних закладів. Одночасно з теоретичним курсом пластичної анатомії студент повинен вивчати анатомію живої моделі та виконувати функціями організму. Лише досконале вивчення механізму функціонування живих форм дає нам можливість зрозуміти анатомічні форми. Ми підходимо до вивчення пластичної анатомії, починаючи зі скелету. Знання кісткової системи необхідне, оскільки будова людського тіла базується на скелеті. Крім того, кістки людини, яка досягла зрілого віку, зберігають свої розміри і співвідношення. Далі ми будемо вивчати м'язи за анатомічними таблицями. Після цього ми перейдемо до їх вивчення на живій моделі, спостерігаючи форму, яку вони приймають, в залежності від пози чи руху тіла. Таким чином художник-початківець ознайомиться з формою і анатомією майбутніх моделей, які послужать йому в процесі вивчення і створення художнього твору. Вивчаючи і викладаючи пластичну анатомію в навчальних закладах, спостерігаємо таке явище, як відірваність теоретичного курсу від навчального процесу з рисунка, живопису і скульптури. Студент може сумлінно прослухати курс пластичної анатомії, але, не закріпивши цього матеріалу на уроках рисунка, живопису та скульптури і не повертаючись час від часу до повторення, не може вільно володіти рисунком людської фігури, а тільки сліпо копіює модель, що призводить до величезної кількості помилок при побудові людського тіла, а це, в свою чергу, є результатом низького рівня академічних та творчих робіт.

У зв'язку з цим доцільно було б проводити уроки з рисунка, живопису скульптури, пластичної анатомії з елементами інтеграції. Викладачеві доводиться самостійно визначити питому вагу видів діяльності з різних предметів. При цьому важливо чітко визначити, яка мета цього інтегрованого уроку, як він сприятиме цілісності навчання, формуванню знань на якісно новому рівні.

Опис дисципліни:

Кількість ЕКТС 4 (120 год)

Лекцій 6 год

Практичних 56 год

Самостійної роботи 58 год

Тижневе навантаження в III сем. – 2 год., в IV сем. – 4 год.

Лекції

1. «Історичний нарис розвитку пластичної анатомії» - 2 год.
2. «Загальні відомості про м'язи» - 2 год.
3. «Пропорції людського тіла» - 2 год.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Пластична анатомія» відноситься до дисциплін нормативної частини циклу фундаментальної підготовки. Оптимізація навчально-виховного процесу на засадах досягнень сучасної науки, особистісно-орієнтований підхід у навчанні забезпечує професійні навички та інтелектуальний рівень потреб майбутніх фахівців відповідно до середовища їхньої професійної діяльності

Курс забезпечує наступні компетентності:

ІК. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі отримують наступні програмні результати навчання:

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

Постреквізити: результати навчання впливають на вивчення предмету «Скульптура», «Моделювання», «Декоративний живопис».

За результатами вивчення курсу студенти набувають **soft skills:** логічне мислення, вміння спостерігати і виявляти суть, навички нестандартного мислення, креативність і вміння комплексно підходити до вирішення проблеми.

Мета вивчення дисципліни: опанування знаннями з анатомічної будови людського тіла (скелет, м'язова система, суглоби й сухожилки), впливу на пластику та пропорції людини окремих частин скелету. Вивчення дисципліни дає базові основи в одержанні теоретичних знань щодо побудови скелету людини в цілому та його складових; м'язової системи та формування зовнішніх форм людини; вікових та статевих особливостей будівлі кістково-м'язової системи людини, пропорцій; впливу на пластику та пропорції людини окремих частин скелету та змін, що відбуваються під час руху.

У результаті вивчення теоретичних засад навчальної дисципліни студент повинен **знати:** будову кістково-м'язової системи людини; пропорції та вікові особливості кістково-м'язової системи людини; зміни, які відбуваються під час руху.

У результаті практичних занять курсу студент повинен **уміти:** виконувати анатомічні рисунки по пам'яті; передавати вплив на конструкцію, пластику та пропорції людини окремих частин скелету; виражати зміни, які відбуваються під час руху.

ЗМІСТ КУРСУ та КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

2 курс: III семестр

Модуль 1: Кісткова система будови скелета людини

ЗМ 1. Пластична анатомія черепа:

Тема 1. Кістки мозкового черепа – 2 год.

Тема 2. Кістки лицьового черепа – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок черепа в фас і профіль. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток черепа

ЗМ 2. Скелет тулуба:

Тема 3. Кістки хребта – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок хребта збоку та спереду. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання кісток хребта

Тема 4. Кістки грудної клітки – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок грудної клітки спереду та ззаду. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання кісток грудної клітки

Тема 5. Кістки таза – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок кістки таза спереду та збоку. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток таза

ЗМ 3. Кістки верхнього плечового пояса

Тема 5. Ключиця, лопатка – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок ключиці з лопаткою в двох положеннях. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток

ЗМ 4. Кістки вільної верхньої кінцівки:

Тема 6. Плече – 2 год.

Тема 7. Кістки передпліччя – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок ключиці з лопаткою в двох положеннях. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток

Тема 8. Кисть – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок кисті в двох положеннях. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток кисті

ЗМ 5. Кістки вільної нижньої кінцівки:

Тема 9. Стегно – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок стегнової кістки (спереду та ззаду) в двох положеннях. Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток стегнової кістки

Тема 10. Гомілка – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок кісток гомілки (спереду та ззаду).

Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток гомілки

Тема 11. Стопа – 2 год.

Практична робота: анатомічний рисунок кістки стопи в двох ракурсах.

Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв кісток стопи

Форма семестрового контролю – залік

IV семестр

Модуль II: М'язи людини та їх функції

ЗМ 6. Загальні відомості про м'язи:

Тема 12. Форми м'язів – 2 год.

Практична робота: рисунок форм м'язів. Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання назв видів м'язів

ЗМ 7. Пластична анатомія м'язів голови та шиї:

Тема 13. Мімічні м'язи – 2 год.

Тема 14. Жувальні м'язи – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів голови (фас, профіль). Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання мімічних та жувальних м'язів

Тема 15. Пластична анатомія м'язів шиї – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів шиї (фас, профіль). Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів шиї

ЗМ 9. Пластика деталей обличчя:

Тема 16. Око – 2 год.

Тема 17. Вуха - 2 год.

Тема 18. Ніс – 2 год.

Тема 19. Рот і губи – 2 год.

Практична робота: рисунок ока, носа, рота й вуха. Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання будови деталей обличчя

ЗМ 10. Пластична анатомія м'язів тулуба і плечового пояса:

Тема 20. Тулуб і плечовий пояс спереду – 2 год.

Тема 21. Тулуб і плечовий пояс ззаду – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів тулуба з плечовим поясом спереду та ззаду. Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів тулуба

ЗМ 11. Пластична анатомія м'язів таза і нижньої кінцівки:

Тема 22. М'язи таза – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів таза спереду та збоку . Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів тулуба

Тема 23. М'язи стегна – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів стегна спереду, збоку та ззаду . Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів стегна

Тема 24. М'язи гомілки – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів гомілки спереду, збоку та ззаду . Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів гомілки

Тема 25. М'язи стопи – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів стопи спереду та збоку . Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів стопи

ЗМ 12. Пластична анатомія м'язів вільної верхньої кінцівки:

Тема 26. М'язи плеча – 2 год.

Тема 27. М'язи передпліччя – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів плеча й передпліччя спереду, збоку та ззаду .

Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів плеча й передпліччя

Тема 28. М'язи кисті – 2 год.

Практична робота: рисунок м'язів кисті в двох положеннях . Формат А-3, папір, кольорові олівці

Самостійна робота: анотація до рисунку

Оцінюється графічна якість рисунку та знання м'язів кисті

ЗМ 13. Пропорції людського тіла:

Тема 29. Єгипетський канон. Канон Поліклета. Канон Леонардо да Вінчі. Канон Мікеланджело. Канон Кольмана. Канон Шмідта-Фріча – 2 год.

Тема 30. Вікові пропорції тіла людини – 2 год.

Практична робота: рисунок пропорцій людського тіла за канонам Ю. Кольвіна (фас) . Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: рисунок пропорцій людського тіла за канонам Ю. Кольвіна (профіль)

Оцінюється графічна якість рисунку

ЗМ. 14. Положення фігури людини в просторі:

Тема 31. Центр ваги. Побудова фігури з опорою на одну ногу – 2 год.

Практична робота: рисунок пропорцій людського тіла за канонам Ю. Кольвіна (фас) . Формат А-3, папір, олівець

Самостійна робота: схематичний рисунок фігури людини з опорою на одну ногу (фас, профіль)

Оцінюється графічна якість рисунку

Форма семестрового контролю – екзамен

Завдання: рисунок частини скелета людини на основі навчальної постановки (череп, зігнута верхня кінцівка, нижня кінцівка тощо) з побудовою м'язів; Формат А-3, папір, олівці

Оцінюється графічна якість рисунку, знання кісткової та м'язової системи будови людського тіла, а також вміння застосувати набуті знання на практиці

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрейканіч А. Курс пластичної анатомії. Чернівці : Букрек, 2010. 125 с. , іл.

2. Веремчук В.С. Основи пластичної анатомії та малюнка. Київ: Приватна школа, 2012. 330 с.
3. Ган Н. С. Курс пластичної анатомії людини. К. Мистецтво. 1965. 70 с. іл.
4. Еньо Барчаї. Анатомія для художників. Корвінс Будапешт, 1982. 255 с.
5. Еньо Барчаї. Анатомія для художників, Корвінс Будапешт, 2001. 344с.
6. Мірчук З.П., Мірчук В.В. Анатомія людини: навч. посібник. Дрогобич: Вимір, 2007. 40с.
7. Свиридов О.І. Анатомія людини: підручник / за ред. І, І, Бобрика. К.: Вища шк., 2000. 399 с: іл.
8. Харт Кристофер .Анатомія для художника, 2002 . 144с.
9. Хогарт Берн. Динамічна анатомія для художників. Аст, 2000. 218с.

ВИМОГИ ВИКЛАДАЧА ТА ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ.

1. Комунікація та спільна співпраця є важливими компонентами засвоєння знань і професійних компетентностей під час вивчення курсу (модуля). Студент і викладач несуть спільну відповідальність за створення безпечного і сприятливого навчального середовища.

2. Студент зобов'язаний відвідувати усі аудиторні заняття та брати активну участь у навчальному процесі кафедри.

3. Недопустимі пропуски та запізнення студентами аудиторних занять. У разі пропуску занять без поважних причин, оцінка за проміжний контроль автоматично знижується на 10 %. Якщо пропуски становлять понад 50 % аудиторних занять, то вважається, що такий студент не засвоїв програмовий матеріал курсу в повному обсязі, тому кількість балів на модульному контролі може становити не більше 60 балів.

4. Усі практичні завдання, які передбачені навчальною програмою дисципліни, повинні бути виконані вчасно та в повному обсязі, а також належним чином оформлені та представлені на екзаменаційну сесію (екзамен-перегляд). У разі незадовільної оцінки студент має право перездати курс у 7-денний термін. Несвоєчасне виконання поставленого завдання є неможливим.

5. У межах самостійної роботи студенти опрацьовують задані завдання, вивчають додатковий матеріал за темою, виконують практичні роботи з метою самоконтролю та перевірки засвоєння ними знань і набутих навичок.

6. Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності при виконанні практичних, самостійних, індивідуальних та контрольних завдань. У випадку списування і плагіату при виконанні завдання,

студент отримує незадовільну оцінку. У разі повторного списування чи виявлення плагіату студент не допускається до семестрового заліку чи екзамену.

7. Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу (модуля) чи змісту практичних завдань протягом робочого часу усно або засобами повідомлень. За потребою студентів викладач призначає консультацію для аналізу практичної чи самостійної чи роботи студента. Відвідування таких консультацій-- за бажанням студента.

8. Викладач ознайомлює студентів із методичними рекомендаціями щодо виконання практичних, самостійних і контрольних робіт, наводить перелік питань та завдань для проведення підсумкової оцінки знань, заліку чи екзамену. Усе це гарантує високу ефективність навчального процесу і є обов'язковим для студентів.

9. Студенти мають право користуватися методичним забезпеченням та авторськими навчальними посібниками викладачів кафедри, а також унаочненим матеріалом і літературою за фахом.

10. Кожен викладач ставить перед студентами систему вимог та правил їх поведінки на аудиторних заняттях.

11. Розподіл балів, що їх отримують студенти з навчальної дисципліни, є сумою балів за виконання змістових модулів та отриманих під час іспиту. Максимальна кількість балів за вивчення даного курсу становить 100 балів

12. В аудиторіях заборонено вживати їжу та напої (за винятком води та у разі медичної необхідності). Під час аудиторних занять заборонено користуватися мобільними телефонами та іншими цифровими електронними пристроями, які мають бути вимкнені або переведені у беззвучний режим. Ноутбуки чи планшети можуть використовуватися лише для виконання навчальних завдань за вимогою.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.

При оцінюванні враховуються бали, набрані на поточному контролі (здача змістових модулів) 50%, підсумковому контролі (екзамен-перегляд) 40% та за самостійну роботу 10%.

На результат оцінювання також впливає присутність студента на заняттях та його активність під час практичної роботи. У разі пропуску заняття (занять) без поважних причин, які задокументовані, оцінка за проміжний контроль автоматично знижується на 10 %. Якщо пропуски становлять понад 50 % аудиторних занять, то вважається, що такий студент не засвоїв програмовий матеріал курсу в повному обсязі, тому загальна кількість балів на підсумковому модульному контролі може становити не більше 60 балів.

Оцінка за національною шкалою	Сума балів	Оцінка ECTS	Визначення
-------------------------------	------------	-------------	------------

Відмінно	90-100	A	<ul style="list-style-type: none"> - грамотне компонування зображення на форматі; - пропорційність зображення; - цілісність виконаної композиції; - гармонійне тональне співвідношення; - досконале володіння рисувальними навиками; - завершеність виконаної роботи; - акуратне виконання роботи.
Добре	74-89	BC	<ul style="list-style-type: none"> - вдале компонування зображення на форматі; - пропорційність зображення; - гармонійне тональне співвідношення; - досконале володіння рисувальними навиками; - завершеність виконаної роботи; - недостатня акуратність виконання роботи;
Задовільно	60-73	D	<ul style="list-style-type: none"> - вдале компонування зображення на форматі; - пропорційність зображення; - негармонійне тональне співвідношення; - не володіє рисувальними навиками; - завершеність виконаної роботи; - недостатньо акуратне виконання роботи;
Незадовільно	35-59	FX	<ul style="list-style-type: none"> - вдале компонування зображення на форматі; - непропорційність зображення; - негармонійне тональне співвідношення; - недостатнє володіння рисувальними навиками; - неакуратне виконання роботи;
Незадовільно	0-34	F	<ul style="list-style-type: none"> - невдале компонування зображення на форматі; - непропорційність зображення; - негармонійне тональне співвідношення; - недостатнє володіння рисувальними навиками; - неакуратне виконання роботи;

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен, курсовий проект (робота), практика	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю

			повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Дутка Василь Якович, доцент кафедри образотворчого мистецтва та академічних дисциплін, Заслужений художник України, Заслужений діяч культури Польщі (2015 р.), член НСХУ.

Переможець міжнародного конкурсу по скульптурі на кращий пам'ятник Я.І.Падаревському (2011 р. Польща); нагороджений медаллю «Лауреат премії імені Тетяни Яблонської» (2017 р.); автор меморіального комплексу «Кожному поколінню своя війна» для 10 окремої гірсько-штурмової бригади «Едельвейс» (2018р. м. Коломия); автор пам'ятника Іоану Павлу ІІ (2019 р., Польща); автор пам'ятника І.А.Пелипейку (2021р. м. Косів); автор меморіальної дошки міністру внутрішніх справ України Д.А.Монастирському (2023 р., м. Хмельницьк) тощо.